

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 678/2016 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen turvapaikanhakijoiden pakkopalautuksista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Olli-Poika Parviaisen /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 678/2016 vp:

Onko Suomen linja turvapaikanhakijoiden pakkopalautusten suhteen muuttunut, jos on, niin miten ja millä lainsäädännöllisillä perusteilla ja

mikäli Suomen linja on muuttunut, montako henkilöä on pakkopalautettu esimerkiksi Irakiin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomen viranomaiset toimivat voimassa olevan kansallisen ja Euroopan unionin velvoittavan lainsäädännön mukaisesti sekä yleisesti hyväksytyn kansainvälisen tapaoikeuden periaatteiden mukaisesti pannessaan täytäntöön ulkomaalaisten palautuksia. Suomen palautuksia koskeva lainsäädäntö tai sen käytännön soveltaminen eivät ole ristiriidassa Euroopan unionin lainsäädännön tai Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten kanssa. Suomen linja kansainvälistä suojelua hakeneiden palautuksissa noudattaa voimassa olevaa lainsäädäntöä eikä se ole riippuvainen esimerkiksi yksittäisen vastaanottavan valtion linjauksista. Yksittäisen vastaanottavan valtion linjaukset voivat vaikuttaa käytännössä palautustoiminnan lopputulokseen.

Ulkomaalaislain 151 §:n mukaan poliisin tai rajatarkastusviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin ulkomaalaisen pääsyn epäämiseksi, käännättämiseksi, maasta karkottamiseksi, jos hän ei täytä maahantulon tai maassa oleskelun edellytyksiä.

Kielteisen kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen saaneen ulkomaalaisen maasta poistamisen täytäntöönpanosta vastaa poliisi. Maasta poistaminen, josta ulkomaalaislaissa puhutaan myös palauttamisesta (UlkL 146 a §), perustuu kansainvälistä suojelua koskevan kielteisen päätöksen yhteydessä pääsääntöisesti määrättyyn käännättämiseen. Kielteisen oleskelulupapäätöksen saanut ulkomaalainen veloitetaan poistumaan Suomesta, koska hänellä ei enää hakemuksensa tultua ratkaistuksi ole laillista oikeutta jäädä Suomeen.

Ulkomaalaiselle annetaan (UlkL 147 §) pääsääntöisesti vähintään seitsemän ja enintään kolmenkymmenen päivän aika, jonka kuluessa kolmannen maan kansalainen voi poistua maasta vapaaehtoisesti. Vapaaehtoisen paluun aika lasketaan siitä, kun päätös on täytäntöönpanokelpoinen. Jos ulkomaalainen ei poistu vapaaehtoisesti hänelle annettussa ajassa tai ilmoittaudu Maahanmuuttoviraston hallinnoimaan avustetun vapaaehtoisen paluun järjestelmään poliisi tai

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 678/2016 vp

rajatarkastusviranomaiset ryhtyvät toimiin, joilla varmistetaan, että ulkomaalainen poistuu Suomesta. Erityistapauksissa, muun muassa rikoksiin syyllistyneille, ei anneta aikaa poistua vapaaehtoisesti. Näissä tapauksissa toimiin ryhdytään heti palautuspäätöksen tullessa täytäntöönpanokelpoiseksi.

Tavallisessa kansainvälistä suojelua koskevassa menettelyssä kielteisen päätöksen saaneella hakijalla on oikeus odottaa Suomessa kielteisestä päätöksestä tekemänsä valituksen ratkaisua. Hallinto-oikeuden hylättyä valituksen, käännyttämispäätös tulee täytäntöönpanokelpoiseksi, käytännössä kuitenkin vasta sen jälkeen kun aika vapaaehtoiselle paluulle on kulunut. Hakijalla on vielä tämänkin jälkeen mahdollisuus hakea korkeimmalta hallinto-oikeudelta käännyttämispäätöksen täytäntöönpanon kieltoa. Varsinaiseen palautustoimeen ei ryhdytä, ennen kuin korkein hallinto-oikeus on ratkaissut täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen, jos hakemuksen tekeminen on tuotu poliisin tietoon. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että palautusta ei panna täytäntöön, ennen kuin palautettavalla on ollut mahdollisuudet käyttää lain mukaiset oikeussuojakeinonsa päätöksen muuttamiseksi tai lykkäämiseksi.

Kansainvälistä suojelua hakeneiden palautuspäätökset pannaan viranomaistoimin täytäntöön pääsääntöisesti vasta siinä vaiheessa, kun maassa ilman oleskeluoikeutta maassa oleskeleva ulkomaalainen ei poistu Suomesta vapaaehtoisesti, vaikka hänet on siihen velvoitettu. Palauttaminen toteutetaan siihen valtioon, johon Maahanmuuttovirasto on päätöksessään hänet määrännyt palautettavaksi. Suomen viranomaiset noudattavat Euroopan unionin lainsäädännössäkin julkituotua periaatetta, jonka mukaan omien kansalaisten takaisinotto on kansainvälisen tapaoikeuden mukainen velvoite, jota kaikkien valtioiden on noudatettava. Asiaa voidaan katsoa myös siitä näkökulmasta, että kaikilla valtioilla tulisi olla vastuu kansalaisistaan, joilla ei ole laillista mahdollisuutta asua missään muussa valtiossa kuin kotimaassaan.

Palautuksia täytäntöönpanevat viranomaiset lähtevät siitä, että kaikki valtiot sallivat omien kansalaistensa maahantulon, tulivatpa he kotimaahansa itsenäisesti tai Suomen viranomaisten saatamana. Käytännössä matkustaminen Suomesta kotimaahan edellyttää passia tai henkilöllisyysasiakirjaa, jonka vastaanottava valtio hyväksyy matkustusasiakirjana saapumiselle kotimaahan. Osalla palautettavista ulkomaalaisista paluun edellyttävät matkustusasiakirjat ovat kunnossa, osalle ne on hankittava palautusvaltion viranomaisilta. Valtaosa maailman valtiosta, joiden kanssa Suomen viranomaiset ovat toimineet, toimittavat matkustusasiakirjat joko palautettavan omasta pyynnöstä tai Suomen viranomaisten pyynnöstä. Tietyt harvat valtiot kuitenkin hyväksyvät vain kansalaistensa itse tekemät pyynnot matkustusasiakirjojen hankkimiseksi kotimaahan paluuta varten. Näin, passiivisesti toimiva, Suomessa laittomasti oleskeleva ulkomaalainen, voi estää palauttamisensa kotimaahansa oman maansa viranomaistensa myötävaikutuksella.

Siinä vaiheessa kun poliisi toteaa, että maasta poistumaan velvoitettu, kielteisen kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen saanut ulkomaalainen, ei poistu Suomesta vapaaehtoisesti, poliisi ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla varmistetaan että ulkomaalainen poistuu Suomesta. Käytännössä poistumisen varmistaminen toteutetaan joko valvomalla palautettavan poistuminen Suomesta tai saattamalla palautettava pois maasta, yleensä määränpäähänsä saakka. Yksinkertaisimmillaan poliisi ilmoittaa palautettavalle maastapoistamispuhuttelussa, että hänen tulee

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 678/2016 vp

poistua maasta ja palautettavalle määrätään velvollisuus esittää esimerkiksi matkalippu todisteeksi hänen poistumisaikomuksistaan maasta. Ilmoitettuna matkustusajankohtana poliisi varmistaa, että palautettava poistuu maasta. Poliisi voi käyttää ulkomaalaislain mukaisia turvaamistoimia maasta poistumisen varmistamiseksi, jos se on välttämätöntä yksittäistapauksessa. Saatamalla tapahtuvissa palautuksissa poliisi on yleensä arvioinut, että ulkomaalaisen palauttamisen onnistuminen ja häiriötön toteutuminen edellyttää, että palautettava on koko matkan ajan saattohenkilöiden valvonnan alla.

Poliisin lakisääteisenä tehtävänä on varmistaa, että kaikki Suomesta palautettavaksi määrättyt henkilöt poistuvat maasta. Aina se ei onnistu joko palautettavasta johtuvasta syystä (esim. pakeneminen, piilottelu) tai vastaanottavan valtion toimien seurauksena. Pääsääntöisesti palautukset onnistuvat niin valvottuna kuin saatettuna, jos palautettavan matkustusasiakirjat ovat kunnossa. Poliisilla ei ole mitään perustetta toimia normaalista poiketen irakilaisen palautettavien osalta. Jokaisen palautettavan irakilaisen osalta palautus pyritään toteuttamaan, jos hän ei poistu vapaaehtoisesti. Jos irakilaisella palautettavalla on matkustusasiakirja, palautus toteutetaan. Matkustusasiakirjojen puuttuessa palautuksen onnistuminen riippuu tällä hetkellä palautettavan omasta halusta hankkia matkustusasiakirjat kotivaltionsa viranomaisilta.

Helsingissä 15.2.2017

Sisäministeri Paula Risikko